

TÖRÖK ENIKŐ

*A magyarországi kataszteri személyzet javadalmazása, 1850–1867**

A Habsburg Birodalomban 1817-ben rendelték el a kataszteri felmérést, és nemskára, a földadó-szabályozó udvari bizottság (Grundsteuer Regulierungs-Hofkommission) rendeletekben határozta meg a különböző munkakörökben és különböző tartományokban dolgozó műszaki szakemberek javadalmazását.¹

1822-ben a földadó-szabályozó udvari bizottság kidolgozta a műszaki személyzet javadalmazásának rendszerét is: *Regulativ uiber die Geld und Natural Gebühren der katastral*

a kiszámítható előmenetel megvalósítását. A szabályozásban különbséget tettek katonai és polgári személyek között, ugyanis a 19. század első felében több katonai mérnököt rendeltek a felméréshez. A katonák nem napidíjat, hanem „pótlékot” (Zulage) kaptak: az igazgató 100, az aligazgató 80, a felügyelő 60, a mérnök 40 és a segéd 20 forintot havonta, ezenkívül lakpénzt, írószer- és utazási átalányt. A civil személyeknek napidíjat fizettek. A szabályzat alapján a következő illetménytábla rajzolódik ki (Ft = forint, kr = krajcár):²

	Napidíj	Havi fizetés	Írószerátalány (havonta)	Lakpénz (évente)	Utazási átalány (évente)
felmérési igazgató	egyedi ³				300 Ft ⁴
felmérési aligazgató	7 Ft		1 Ft 30 kr	150 Ft	
felmérési felügyelő 1. oszt.	6 Ft		1 Ft 30 kr	100 Ft	
felmérési felügyelő 2. oszt.	5 Ft		1 Ft 30 kr	100 Ft	
mérnök 1. oszt.	3 Ft 30 kr		1 Ft	60 Ft	
mérnök 2. oszt.	3 Ft		1 Ft	60 Ft	
mérnök 3. oszt.	2 Ft 30 kr		1 Ft	60 Ft	
mérnök 4. oszt.	2 Ft		1 Ft	60 Ft	
segéd		25 Ft	1 Ft	45 / 30 Ft ⁵	

Vermessungs Individuen, dann über die bei deren Anforderung, Anweisung und Aufrechnung zu beobachtenden Grundsätzen und Modalitäten, amelyben pontosan, egyértelműen meghatározták az egyes munkaköröket, fizetési osztályokat és az azokhoz kapcsolódó béreket, juttatásokat. Ez segítette a költségvetés tervezését, az átlátható és egységes javadalmazás,

A munka minősége és hatékonysága alapján döntöttek a fizetési osztályba sorolásról, figyelembe véve az alkalmazott képességeit, hozzáértését, kompetenciáit és teljesítményét, tehát nem a végzettség és a szolgálati idő volt az elsődleges szempont.

A lakpénz megállapításánál eltérhettek a szabályzat irányadó összegeitől az egyes tarto-

* A bécsi kutatásaimat a Klebelsberg Kuno-ösztöndíj (2015, 2017), a bécsi Collegium Hungaricum kutatói ösztöndíj (2019, 2022) és a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (2021, 2023) támogatásával végeztem. Ezúton is köszönöm Oross Andrásnak, a bécsi magyar levéltári delegátusnak a kutatásban nyújtott segítségét. A tanulmányhoz szükséges kutatás a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal támogatásával az NKFI Alapból (K 132723) valósult meg.

1 ZEGGER, JOSEF: *Die historische Entwicklung der staatlichen Vermessungsarbeiten (Grundlagenvermessungen) in Österreich*. 2. Bd. Triangulirungen für Katasterzwecke. Wien, 1991. (= ZEGGER, 1991) 50–55.

2 Österreichisches Staatsarchiv (= ÖStA), Finanz- und Hofkammerarchiv (= FHKA), Neue Hofkammerarchiv und Finanzministerium (= NHK) Katasterabteilung Akten (= Katasterabt.) 72. 1822/19404.

3 A szabályzat nem ad meg adatokat, egyéneként állapították meg a napidíjat és a lakpénzt.

4 Negyedévenként folyósították.

5 Attól függően, hogy katonatisztról (45 Ft) vagy kadétról, illetve polgári személyről (30 Ft) volt szó.

mányokban és országokban, illetve településeken jellemző bérleti árak figyelembevételével.

Orvos által igazolt betegség esetén a hivatalnokok az első 14 napban fizetett betegszabadságot kaptak, és segélyért is folyamodhattak, különben fizetett szabadságra nem voltak jogosultak. A nyári időszakban csak kivételesen és sürgős esetben kérhettek szabadságot.

A szabályzat a jutalmakra is kitért. Abban azok részesültek, akik különösen szorgalmasak voltak, az általában elvárt teljesítményt felülmúlták, ügyesen és hibátlanul dolgoztak, valamint különösen takarékoskodtak az országos szolgáltatások (pl. előfogat, váró szekerek, háta és málhás lovak, csónakok, birtokbemondók /Indikator/, napszámosok, küldöncök) felszámolásánál, illetve olyan feladatot végeztek, amelyik nem tartozott a munkakörükhöz,

mukra. A katonai személyeknek azonban ingyen biztosították a műszereket.

Provizórium

A magyarországi ideiglenes földadó megállapításához kapcsolódó műszaki munkálatoknál kezdetben három munkakört különböztettek meg: főmérnök, a főmérnök segédje és mérnök. A főmérnök irányította, ellenőrizte a felmérést. Mindegyik főmérnök munkáját egy-egy segéd segítette. A mérnökök végezték a térképrajzolást, a dűlők felmérését és az írásos munkarészek (pl. a felvételi jegyzőkönyvek) összeállítását.⁶

Az 1851. és 1852. évi költségvetési tervezet szerint a következő összegekkel számoltak a műszaki személyzet javadalmazásánál:⁷

	Napidíj	Havi fizetés	Pótlék (havonta)	Írószerátalány (havonta)	Lakpénz (havonta)
főmérnök	3 Ft		30 Ft	1 Ft 30 kr	8 Ft
főmérnök segédje		40 Ft			5 Ft
mérnök	2 Ft			1 Ft	5 Ft (6 hónapra)

és azért fizetséget nem kaptak. A háromszögölő mérnökök csak akkor részesülhettek jutalomban, ha havonta három négyzetmérföldnyi területet hibátlanul háromszögöltek. Ugyanakkor az alacsony teljesítmény, a hibás és hiányos munka fizetéslevonást vonhatott maga után, mert a kataszteri munkarészek javítási költségeit fedezni kellett. Ha ez többször ismétlődött, akkor elbocsátásra is sor kerülhetett.

A felméréshez szükséges mérőműszereket a mérnököknek saját költségükön kellett beszerezniük, de a kataszteri alap támogatásával részletfizetési lehetőséget is biztosítottak szá-

A főmérnökök az ellenőrző körútjaik, a mérnökök pedig a felmérési munkák elvégzése céljából nélkülözhetetlen utazási költségeiket, illetve az utóbbiak a munkavégzéshez szükséges polgári napszámosok napi fizetségét is elszámolhatták. Nyáron a községek – ahol éppen dolgoztak – biztosították a mérnökök számára a szállást. A költségvetési tervben még a jutalommal is számoltak, Magyarországon 3000 forintot, Erdélyben 1000 forintot szántak erre, amelyet a mérnökök és a becslőszemélyzet között osztottak szét a teljesítmény mennyiségét és minőségét figyelembe véve.⁸

6 A főmérnökökről és a mérnökökről I. TÖRÖK ENIKÓ: Az 1850-ben kinevezett kataszteri főmérnökök. *Catastrum*, 3. (2016) 1:26–34. Uő: A mérnökök feladatai a dűlönkénti felmérésnél. *Catastrum*, 4. (2017) 1:3–14. TÖRÖK ENIKÓ: Kataszteri álláshirdetések és állaspályázatok az 1850–1860-as években. *Catastrum*, 8. (2021) 2:3–5. (= TÖRÖK, 2021A). A felmérés munkarészeiről I. Uő: Solt város ideiglenes felmérésének dokumentumai. *Catastrum*, 2. (2015) 2:22–30. SCHMIDT ANIKÓ: Szentés dűlönkénti felmérése. *Catastrum*, 3. (2016) 4:32–37.

7 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 300. 1850/2011., 302. 1851/386., 312. 1851/4068.

8 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 300. 1850/2011., 301. 1850/2343., 302. 1851/386., 303. 1851/533., 312. 1851/4068. A községek kötelezettségeiről I. Hirdetés Ó cs. k. Főhercegségétől, Magyarország hadi és polgári kormányzójától 1852-diki november 8-káról 24,551. sz. a., mellyel a telekadó-ideiglenegnél alkalmazott földmérők részére tett országos szolgáltatások használásának és számadásának szabványa közzététetik. Kundmachung Sr. Kais. Hoheit des durchlaucht. Herrn Herzogs, Militär- und Civil-Gouverneurs des Königreichs Ungarn vom 8. November 1852, Z. 24,551, womit das Regulativ über die Verwendung und Verrechnung von Seite der bei dem Grundsteuer-Provisorium verwendeten Geometer veröffentlicht wird. *Magyarországot illető Országos Törvény- és Kormánylap*, 3. (1852) 1:418–424. (= *Országos szolgáltatások*, 1852). TÖRÖK ENIKÓ: „Kupucok s más effélék”. A kataszteri községek terhei a felmérés idején. *Catastrum*, 4. (2017) 4:36–54.

2 13 00 853 Wragneifurid

119
Das Grundsatzgesetz für die Wragneifurid-Organisation in Felsberg, mit dem
Anschlusse an die 1852 erlassene Gesetzgebung über die Wragneifurid-Organisation
in der Provinz.

No. d. d. d.	No. d. d. d.	No. d. d. d.	No. d. d. d.	No. d. d. d.	No. d. d. d.	Rechnung	
						1850	1851
1	I	1	Fischer Franz	29920 fl. 156 fl. 10 kr.	29920 fl. 156 fl. 10 kr.	180	80
2	I	7	Kovanda Franz	22062 fl. 250 fl. 10 kr.	22062 fl. 250 fl. 10 kr.	150	80
3	V	18	Pokky Johann	22560 fl. 381 fl. 10 kr.	22560 fl. 381 fl. 10 kr.	120	20
4	V	20	Fajcsok Johann	30300 fl. 718 fl. 10 kr.	30300 fl. 718 fl. 10 kr.	150	80
5	VI	21	Popp Antal	32300 fl. 555 fl. 10 kr.	32300 fl. 555 fl. 10 kr.	150	120
6	VI	22	Gollner Johann	25973 fl. 425 fl. 10 kr.	25973 fl. 425 fl. 10 kr.	120	60
7	VI	23	Knödl Ludwig	26300 fl. 350 fl. 10 kr.	26300 fl. 350 fl. 10 kr.	120	90
8	VII	23	Raubner Anton	22920 fl. 220 fl. 10 kr.	22920 fl. 220 fl. 10 kr.	120	100
9	VII	23	Koncz Antal	30946 fl. 202 fl. 10 kr.	30946 fl. 202 fl. 10 kr.	120	120
10	IX	34	Kopp Johann	22920 fl. 120 fl. 10 kr.	22920 fl. 120 fl. 10 kr.	80	50
11	IX	35	Körber Franz	38600 fl. 192 fl. 10 kr.	38600 fl. 192 fl. 10 kr.	120	100
12	X	39	Pologh Carl	20090 fl. 218 fl. 10 kr.	20090 fl. 218 fl. 10 kr.	80	50
13	XI	45	Kram Johann	34720 fl. 444 fl. 10 kr.	34720 fl. 444 fl. 10 kr.	120	100
14	XII	57	Witkowski Johann	29720 fl. 342 fl. 10 kr.	29720 fl. 342 fl. 10 kr.	150	80
15	XIV	58	Kis Johann	20021 fl. 342 fl. 10 kr.	20021 fl. 342 fl. 10 kr.	120	120
16	XVI	62	Liska Johann	27388 fl. 392 fl. 10 kr.	27388 fl. 392 fl. 10 kr.	120	20
				2060 fl. 10 kr.		2060	1200

Das Grundsatzgesetz für die Wragneifurid-Organisation in Felsberg, mit dem Anschlusse an die 1852 erlassene Gesetzgebung über die Wragneifurid-Organisation in der Provinz. 1852 erlassene Gesetzgebung über die Wragneifurid-Organisation in der Provinz. 1852 erlassene Gesetzgebung über die Wragneifurid-Organisation in der Provinz.

■ Táblázat az erdélyi mérnökök jutalmazásáról a főmérnök által javasolt és a jóváhagyott összeg feltüntetésével, 1853 (ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. 329. 1853/1360.)

A tervezethez képest a tényleges kifizetések egy kicsit másképpen alakultak. A nagyvárad adókerületből fennmaradtak az alkalmazottak havonkénti fizetési elszámolásai, már 1850 szeptemberétől. A főmérnök segédje, Johann Nusz 1 forint 30 krajcár napidíjban részesült, így havonta 45-46 forintot keresett.⁹

1853-tól a mérnökhianyra tekintettel engedélyezték mérnöksegédek (Geometersadjunkt) felvételét, havonta 35 forintos fizetéssel, akik ezenkívül 1 forint írószerátalányt és 4 forint lakpénzt kaptak. A segédeket a mérnökök mellé osztották be, önállóan nem dolgozhattak. Amint bizonyították alkalmasságukat, asztalvezetővé (Tischführer) léptették elő őket, havi 45 forintos fizetéssel, 1 forintos írószerátalánnyal és 4 forintos lakpénzzel. Teljesítményüktől függően idővel mérnöki kinevezést kaptak.¹⁰

E karrierre példa Csörghe Lajos (Szepesi, 1828. 05. 03. – Kassa, 1891. 03. 15.), aki 1853-ban a pesti egyetemen mérnökként diplomázott, és négy éven át magánmérnökként szerzett gyakorlatot, 1854. szeptember 19-én a kassai adókerületben segédként alkalmazták. Anton Dajewsky (Olesko, 1822. 03. 22. – ?, 1894. 11. 27.) mérnök mellé osztották be, aki hamarosan meggyőződött arról, hogy Csörghe önállóan is képes felmérést végezni, így no-

vember 1-jével asztalvezetővé léptették elő. Egy éven belül, 1855. augusztus 1-jével pedig mérnöki kinevezést kapott.¹¹

Az is előfordult, hogy próbaidővel vették fel a mérnököt. Például Josef Heimbachot 1853. január 3-tól a pozsonyi adókerületben próbaidőre alkalmazták mérnökként (Probegeometer), 1 forint 30 krajcár napidíjjal, de lakpénzt és írószerátalányt nem kapott. Márciusban már előléptették asztalvezetővé. A nyári munkák folyamán azonban kiderült, hogy műszaki ismeretei olyannyira hiányosak, hogy nem tud önállóan dolgozni. A rajzoló (Zeichner) sorában maradhatott a kataszternél, akik általában havi 35 vagy 45 forintot kerestek, valamint havonta 3 forint lakpénzt kaptak.¹²

1854 és 1855 folyamán több adókerületben, illetve adótartományban egy-egy mérnök ellenőrzési feladatokat is kapott (Mitrevident), ezzel segítve a főmérnök munkáját. A nagyvárad adókerületben például Johann Rosentritt (*Prága, 1832. 03. 31.) látta el ezt a feladatot 1854 júniusától. Bérezése alapvetően nem változott, lakpénze lett magasabb (7 forint 30 krajcár), illetve 1855 márciusában havi 15 forintos pótlékot is megítéltek számára.¹³

1856-ban a főmérnököket 2. osztályú felügyelővé léptették elő, májustól a nagyvárad adókerület főmérnökének, Johann

9 Magyar Nemzeti Levéltár, Országos Levéltár (= MNL OL), E 344 Magyar kincstári levéltárak, Abszolútizmuskori pénzügyigazgatási levéltár, K.k. Steuer Districts Commission Grosswardein (= E 344) 1. d. Gebührenverzeichniss 1850.09.–1855.12. ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 297. 1850/1108., 300. 1850/2214., 302. 1851/386., 305. 1851/1155., 306. 1851/1771., 311. 1851/3664., 319. 1852/1433., 341. 1854/1059., 358. 1855/1372., 359. 1855/1758.

10 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 329. 1853/1272., 329. 1853/1436., 329. 1853/1476., 330. 1853/1776., 330. 1853/1863., 330. 1853/1881., 332. 1853/2356., 332. 1853/2400., 332. 1853/2411., 332. 1853/2504., 332. 1853/2514., 333. 1853/2947., 334. 1853/3018., 335. 1853/3247., 335. 1853/3291., 338. 1854/149., 338. 1854/174., 338. 1854/196., 339. 1854/425., 339. 1854/480., 339. 1854/590., 340. 1854/774., 340. 1854/829., 341. 1854/1059., 341. 1854/1079., 341. 1854/1082., 342. 1854/1218., 342. 1854/1248., 342. 1854/1432., 343. 1854/1482., 346. 1854/2444., 347. 1854/2611., 347. 1854/2646., 347. 1854/2708., 347. 1854/2747., 348. 1854/3134., 348. 1854/3157., 348. 1854/3175., 348. 1854/3281., 349. 1854/3483., 350. 1854/3855., 350. 1854/3856., 351. 1854/4068., 351. 1854/4069., 358. 1855/1372., 361. 1855/2302., 361. 1855/2484., 362. 1855/2614., 362. 1855/2703., 362. 1855/2771., 366. 1855/3662., 366. 1855/3663., 366. 1855/3763., 366. 1855/3764., 367. 1855/3862., 367. 1855/3959., 367. 1855/4095., 371. 1855/5393.

11 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 350. 1854/3856., 351. 1854/4068., 361. 1855/2527., 365. 1855/3538. Csörghe születési bejegyzése a FamilySearch oldalán: <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33SQ-GR7M-JMV>, gyászjelentése: Országos Széchényi Könyvtár, Gyászjelentés-gyűjtemény <https://dspace.oszk.hu/handle/20.500.12346/389550#>. Bona Gábor: Az 1848/49-es szabadságharc tisztikara (<https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Bona-bona-tabornokok-torzstisztek-1/>), ebben Csörghe Lajos és Dajewski Antoni.

12 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 328. 1853/1148., 329. 1853/1301., 329. 1853/1354., 336. 1853/3820., 338. 1854/196., 338. 1854/234., 358. 1855/1394., 358. 1855/1486. Heimbachról l. még TÖRÖK ENIKÓ: Az adókerületek térképei (1855–1856, 1858). *Catastrum*, 3. (2016) 2:18. Uő: Kataszteri álláshirdetések és álláspályázatok az 1850–1860-as években. *Catastrum*, 8. (2021) 2:12–13.

13 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 360. 1855/2146., 459. 1859/46132. MNL OL, E 344 1. doboz.

Mischkowskynak a javadalmazása a következőképpen változott: 4 forintos napidíjat kapott, a pótlékot megszüntették, az írószeralány és a lakpénz változatlan maradt. Később, az 1859. évi költségvetési tervben az erdélyi térképezési felügyelő (Mappierungsinspektor), Mersich András napidíját 5 forinttal számolták.¹⁴

Az 1860-as években jelentősen lecsökkent az ideiglenes földadó megállapítását segítő műszaki személyzet létszáma, ennek ellenére a mérnökök javadalmazására az 1866. évi bérszabályzás is kitért: 2 forint 10 krajcár napidíjat, havi 5 forint 25 krajcár lakpénzt – de csak a téli munkaszakaszra – és havi 1 forint írószeralányt határoztak meg számukra. A fizetésemelésre azonban már 1860-ban sor került az 1860. évi költségvetési terv szerint. Ekkor például Erdélyben a felügyelőnek 5 forint 25 krajcár, az ellenőrző mérnöknek (Mitrevident) 2 forint 45 krajcár napidíjat számoltak.¹⁵

Állandó kataszter

A magyarországi részletes felmérésnél és előmunkálatainál (háromszögelés, határleírás) alkalmazott műszaki

személyzet javadalmazását az 1853. évi (1853. október 18-án kelt) és az 1866. évi (1865. december 17-én kelt) bérszabályozásban állapították meg.¹⁶

Az 1853. évi szabályozásban is különbséget tettek katonai és polgári alkalmazottak között.

No.	Namen.	Mehre					Lohn					Anmerkungen
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
1	Fuczstaire Hofr.	1					3				10	✓
2	Flasche Fur.	1					3				10	✓
3	Milach Hofr.	1					2	50			10	noch für 1853 mitgez.
4	Sackerbacher Fur.		1				2				8	✓
5	Sackhoff Fur.			1			2				8	✓
6	Leulich Fur.			1			2				8	✓
7	Pieps Hofr.						1		15		8	✓

■ A háromszögelő személyzet fizetési osztályok szerinti javadalmazása, 1853 (ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. 329. 1853/1359.)

14 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 375. 1856/1026., 397. 1857/1079., 443. 1859/3487. költségvetési terv. MNL OL, E 344 2. d. Gebührenverzeichnis 1856.01.–1856.12.

15 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 461. 1859/54963., 465. 1860/6929., 470. 1860/28024., 489. 1861/55535., 491. 1862/1440., 532. 1866/2389. Török ENIKŐ: A kataszteri felmérés szervezete 1850 és 1861 között. *Catastrum*, 8. (2021) 1:11–12. (= Török, 2021B).

16 Regulativ über die Geld- und Natural-Gebühren der Katastral-Vermessungs- und Grund-Ertrags-Schätzungs-Individuen, so wie über das bei deren Anforderung, Anweisung und Aufrechnung zu beobachtende Verfahren. Wien, 1853. ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 328. 905/1853., FHKA Sonderbestände, Sammlungen und Selekte Patente (= SUS) Patente, Instruktionen, Normalien, Erlässe und Kurrenden (= Patente) Sammlung von Patenten, Instruktionen und Normalien des Finanzarchivs (= FA) 13. Közli: ZEGGER, 1991. 78–101. Regulativ über die Gebühren, Aufrechnungen und die Rechnungslegung der Beamten beim Grundsteuer-Kataster, bei dessen Evidenzhaltung und beim Grundsteuer-Provisorium. Wien, 1866. ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 532. 1866/2389. A felmérés szervezetről és a mérnökökről l. még Török, 2021B. 12–22., Török, 2021A. 5–9.

Az előbbieket havonta (30 napra) kaptak pótléknak nevezett fizetést, az utóbbiak napidíját.

A szabályzat szerint a következő, a polgári személyeket érintő bértábla állítható össze:

	Beosztás	Napidíj	Havi fizetés	Lakpénz (évente)	Írószer-átalány (havonta)	Utazási átalány (évente)	Munka-átalány
		A	B	C	D	E	F
1	igazgató					300 Ft	
2	térképezési aligazgató (Mappierungsunterdirektor)	6 Ft		150 Ft		300 Ft	
3	1. osztályú felügyelő (Inspektor)	5 Ft		120 Ft	1 Ft 30 kr		
4	2. osztályú felügyelő	4 Ft		120 Ft	1 Ft 30 kr		
5	1. osztályú háromszögelő mérnök (Trigonometer)	4 Ft		120 Ft + nyáron havonta 8 Ft			
6	2. osztályú háromszögelő mérnök	3 Ft		120 Ft + nyáron havonta 8 Ft			
7	1. osztályú háromszögelő segéd (Triangulirungsgesilf)	2 Ft 30 kr		90 Ft + nyáron havonta 5 Ft			
8	2. osztályú háromszögelő segéd	1 Ft 30 kr		50 Ft			
9	1. osztályú mérnök (Geometer)	3 Ft		90 Ft	1 Ft		2 Ft
10	2. osztályú mérnök	2 Ft 40 kr		90 Ft	1 Ft		2 Ft
11	3. osztályú mérnök	2 Ft 20 kr		90 Ft	1 Ft		2 Ft
12	4. osztályú mérnök	2 Ft		90 Ft	1 Ft		2 Ft
13	1. osztályú felmérési segéd (Vermessungsadjunkt)		40 Ft	50 Ft	1 Ft		2 Ft
14	2. osztályú felmérési segéd		30 Ft	50 Ft			
15	3. osztályú felmérési segéd		20 Ft	50 Ft			

A táblázat adatait soronként és oszloponként az alábbi megjegyzések egészítik ki:

1E: Ebből kellett finanszírozni egy nyári és egy téli ellenőrző körutat.

2E: 300 forintot a nyári hónapokban, havi részletekben kapott, télen még további 100 forintot, ha az alá tartozó felügyelőségek nem egy településen voltak. Az ellenőrző körutak költségeinek fedezését szolgálta ez az összeg.

3E: Egy hónapban 20 napra egy készen váró szekér (Wartwagen) teljes napidíját kapták meg a nyári időszakban, az ellenőrző és szolgálati útjaik költségeinek fedezésére. Az 1852. árakról l. *Országos szolgáltatások*, 1852. 424.

5–7C: A nyári lakpénz azt a célt szolgálta, hogy a háromszögelő mérnökök és segédek a

községtől kapott ingyen szálláson kívül állandó lakhelyet is fenn tudjanak tartani.

5–6F: A kataszteri főigazgatóság állapította meg az összeget.

9–12D: A felmérési igazgatóságokon alkalmazott mérnök kivételével.

9–12F: A szabályzatban csak hozzávetőleges összeget adtak meg, a nyári hónapokban folyósították.

13D: Csak az asztalvezetőknek járt.

13F: A szabályzatban csak hozzávetőleges összeget adtak meg. A segédek közül csak az asztalvezetőknek járt.

A felmérési igazgató fizetéséről a szabályzat nem rendelkezett, de az 1858. és 1859. évi költségvetési tervezetben a felmérési igazgató és műszaki referens esetében – ekkor Vacano

Fülöp töltötte be ezt a státuszt – 7 forintos napidíjjal és évi 250 forintos lakpénzzel számoltak.¹⁷

Az 1859. évre vonatkozó költségvetési tervben további eltérések is tapasztalhatók a szabályozáshoz képest. A háromszögelési mérnököknek 6 forintos napidíjat és hat hónapra 1 forintos pótlékot számoltak, a háromszögelő segédek számára pedig 2 forintos napidíjat, a 3. osztályú felmérési segédek esetében pedig havonta 25 forint fizetést. A lakpénzt, a lakbérhez való hozzájárulást – amit a helyi viszonyok figyelembevételével állapítottak meg, vagyis az előírásoktól el lehetett térni – az igazgatónak fél- vagy negyedévente folyósították, a többi beosztottnak havonta. Az 1859. évi költségvetési tervzetben három mérnöknek 8 forintot szántak havonta a téli munkaszakaszban, 192 mérnöknek 7 ½ forintot. A felmérési segédek esetében ez az összeg havonta 4 ½ forint volt, de az irodában és a térképtárban dolgozó segédek 5 forintot kaptak.¹⁸

Az 1853. évi szabályzatban az igazgató és az aligazgatók számára nem állapítottak meg írószerátalányt, mert az igazgató, illetve aligaz-

gatók irodája a szükséges papírt és írószereket a kataszteri főigazgatóságtól kapta.

A munkaátalányt a háromszögelő mérnökök az országos szolgáltatások fedezésére kapták, nagyságát a helyi terepviszonyok figyelembevételével állapították meg. A mérnökök és az asztalvezetők a munkaátalányból fizették az előfogatot és a vámokat a felügyelőségen belül történő költözésekkor, a küldöncök bérét, az átkelők díját, végül a birtokvázatok kasírozását és préselését.

A szabályzat a nyugdíjakról is rendelkezett. Többévi szolgálat után a szolgálatra alkalmatlanná vált civil személyek, illetve hátrahagyott hozzátartozóik jogosultak voltak kegydíjra, amelyet a kataszteri főigazgatóságnál kellett igényelni. Lehetőség volt nyugdíjasok újbóli alkalmazására, akkor a kegydíjfizetést szüneteltették, és az újbóli kilépéstől újra folyósították.

Az új szabályzat a betegszabadság kérdésében is kedvezőbb volt, mint az 1822. évi. A kataszteri főigazgatóság kétszer 14 napig engedélyezhetett fizetett szabadságot, majd még 14 napra a fizetés kétharmadát.¹⁹

Ország	Év	Hónap	Utazási költségek	Pauschale				Feldienst				Egyéb	Összesen	
				Revisoren	Revisoren	Revisoren	Revisoren	Revisoren	Revisoren	Revisoren	Revisoren			
Böhmen	1837	12	200 f					200 f						
Galizien	1844	10	2.207 29 ca					500 f						
	1849	12	2.0099 ca					500 f						
	1850	12	2.230 ca					400 f						
Tyrol	1850	12	2.496 ca					400 f						
	1855	12	2.207 ca					500	200	100	40			
Bucovina	1855	6	2.207 ca					448	107	74	40	17	30	2
Oedenburg gen. (Böhmen)	1854	12	2.507 ca					200 f						
	1855	12	2.207 ca					500 f	200	100	48	10		

■ Felmérési igazgatók és aligazgatók utazási átalánya 1854-ben és 1855-ben tartományonként, 1855. Az országos szolgáltatások áratól függően változott az utazási átalány összege. A magyarországi aligazgató, Johann Schuster 1854-ben csak a nyári hónapokra kapott utazási átalányt (ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. 361. 1855/2307).²⁰

17 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 397. 1857/1079., 443. 1859/3487.

18 Az 1859. évi változásokat az osztrák értékű forint bevezetése indokolhatta. 1858. november 1-jétől az 1857. évi bécsi pénzvezerési egyezmény alapján az osztrák értékű forint lett a kizárólagos törvényes fizetőeszköz, a konvenció forintot felváltva. Egy osztrák értékű forint 100 krajáccal volt egyenlő, míg a konvenció forint 60 krajáccal.

19 A betegszabadságokról l. még TÖRÖK ENIKŐ: Betegszabadság a kataszternél az 1850-es és 1860-as években. *Catastrum*, 9. (2021) 4:13–22.

20 Schusterről l. TÖRÖK ENIKŐ: A „földképi”, azaz felmérési igazgató hatásköre az 1854. évi előírások szerint. *Catastrum*, 4. (2017) 2:18.

A jutalmazás lehetősége a korábbiakhoz hasonlóan élt tovább, azonban a fizetéslevonás annyiban változott, hogy a mérnököknek sa-

ját költségükön kellett kijavítaniuk a hibáikat. Ha eredménytelen volt a figyelmeztetés és a fizetéslevonás, akkor először alacsonyabb fizetési kategóriába sorolták a mérnököket és a segédeket, majd, ha akkor sem tapasztaltak javulást, elbocsátották őket.

A szabályzat függelékében részletesen tárgyalják a felmérési személyzet felelősségét és a kaució fizetését. Azért volt rá szükség, mert a felmérés helyességéről a birtokosok felszólalása után tudtak ténylegesen meggyőződni, ugyanakkor a felmérés és a felszólalás vége között több év is eltelhetett, közben megváltozott a személyzet. Az esetlegesen felmerülő hibák javításának költségeit a kaucióból állták. A felügyelőknek 300 forintot, a mérnököknek 100 forintot kellett letenniük három munkaévre, ezt három évenként meg kellett újítani.

Az 1860. évi költségvetési terv arról tanúskodik, hogy fizetésemelést hajtottak végre, emelkedtek a napidíjak, a lakpénz és a segédek fizetése is, ami csak az 1866. évi szabályozásba került bele.²¹ A korábbi szabályozásokra is igaz, hogy sokszor a már meglévő gyakorlatot rögzítették.

Post N ^o	Kergliederung des Aufwandes.	Betrag in Gulden.	
	<i>Catastral Vermessung</i>		
1.	<i>Fuggelder d. v. d. d. d. g. g. g. g. g. g.</i>		
	<i>1. Kanonoff Director mit 64 30x</i>	2690	
	<i>1. Unter Director mit 64 30x</i>	2206	
	<i>6. Kanonoff Hauptkassierer mit 24 d. 47 20x</i>	9092	
	<i>28. Sperrmeister mit 24 10x</i>		
	<i>7 d. 24 15x</i>	8070	
	<i>4 d. 24 30x</i>	4000	
	<i>12 d. 24 45x</i>	11657	
	<i>28 d. 24 10x</i>	21521	45247
	<i>103. Kanonoff Rejistranten mit 24 10x</i>		
	<i>7. alt. Rejistrant mit 24 10x</i>	4410	
	<i>6. alt. Rejistrant mit 24 10x</i>	2401	
	<i>92. d. 24 10x</i>	21157	
	<i>46. d. 24 10x</i>	12388	
	<i>2. d. 24 10x</i>	620	45098
	<i>6. d. 24 10x</i>		
	<i>1. Unter Director d. 64 20x</i>	1147	
	<i>2. Kanonoff Hauptkassierer d. 24 10x</i>	1911	
	<i>28. Sperrmeister mit 24 10x</i>		
	<i>1. mit 24 10x</i>	572	
	<i>2. mit 24 10x</i>	1010	
	<i>28. mit 24 10x</i>	12277	14969
	<i>12. Kanonoff Rejistranten mit 24 10x</i>		
	<i>1. Rejistrant mit 24 10x</i>	580	22702 120035
2.	<i>Quartiergelder</i>		
	<i>1. Kanonoff Director mit 24 10x</i>	236	
	<i>1. Unter Director mit 24 10x</i>	158	
	<i>6. Kanonoff Hauptkassierer mit 24 10x</i>	756	
	<i>2. Sperrmeister d. 8 7 5x</i>	215	
	<i>10. Kanonoff Rejistranten mit 24 10x</i>	546	
	<i>2011</i>	2011	120035

■ Az 1860. évi költségvetési terv részlete (ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. 465. 1860/6929.)

21 ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. Akten 465. 1860/6929., 470. 1860/28024., 489. 1861/55535., 532. 1866/2389., 539. 1866/44189. 1860-tól a segédek fizetése osztályok szerint a következőképpen alakult: 42 forint, 31 forint és 50 krajcár, illetve 26 forint és 25 krajcár.

Az 1866. évi bértáblázat a szabályozás alapján:

	Beosztás	Napidíj	Lakpénz ²² (évente)	Írószer- átalány (havonta)	Utazási átalány	Munka- átalány ²³ (havonta)	Világítási átalány ²⁴ (havonta)
		A	B	C	D	E	F
1	felmérési igazgató (Vermessungsdirektor)	7 Ft 35 kr					
2	felmérési aligazgató (Vermessungsunter- direktor)	6 Ft 30 kr	240 Ft	2 Ft / 2 Ft 50 kr / 3 Ft / 4 Ft			
3	1. osztályú felügyelő (Inspektor)	5 Ft 25 kr	204 Ft	1 Ft 50 kr		2 Ft	1 Ft 50 kr
4	2. osztályú felügyelő	4 Ft 20 kr	204 Ft	1 Ft 50 kr		2 Ft	1 Ft 50 kr
5	Ideiglenes felmérési felügyelő	3 Ft 65 kr	204 Ft	1 Ft 50 kr		2 Ft	1 Ft 50 kr
6	1. osztályú háromszögelő mérnök (Trigonometer)	4 Ft 20 kr	189 Ft + havonta 8 Ft	1 Ft	utazási átalány	2 Ft	
7	2. osztályú háromszögelő mérnök	3 Ft 15 kr	189 Ft + havonta 8 Ft	1 Ft		2 Ft	
8	Háromszögelő segéd (Trigonometersadjunkt)	2 Ft 10 kr	96 Ft + havon- ta 5 Ft		utazási átalány	2 Ft	
9	1. osztályú mérnök (Geometer)	3 Ft 15 kr	96 Ft	1 Ft		4 Ft / 4 Ft 50 kr	
10	2. osztályú mérnök	2 Ft 80 kr	96 Ft	1 Ft	utazási átalány	4 Ft / 4 Ft 50 kr	
11	3. osztályú mérnök	2 Ft 45 kr	96 Ft	1 Ft		4 Ft / 4 Ft 50 kr	
12	4. osztályú mérnök	2 Ft 10 kr	96 Ft	1 Ft	utazási átalány	4 Ft / 4 Ft 50 kr	
13	1. osztályú felmérési segéd (Vermessungsadjunkt) ²⁵	1 Ft 40 kr	54 Ft	1 Ft		4 Ft / 4 Ft 50 kr	
14	2. osztályú felmérési segéd ²⁶	1 Ft 20 kr	54 Ft		utazási átalány		
15	3. osztályú felmérési segéd ²⁷	1 Ft 20 kr	54 Ft				

22 Összege kis településekre iránymutató. A Bécsben dolgozó személyzetnek, a felmérési igazgatónak és aligazgatónak, valamint az (al)igazgatói iroda alkalmazottainak negyedévente, különben havonta folyósították. A felmérési mérnököknek és segédeknek a téli munkaszakaszban fizették.

23 A nyári munkaszakaszban, április 1-jétől október végéig, de ha a helyszíni munka májusban kezdődött, akkor a helyszíni munka hónapjaira fizették. A küldönc bérét és a rév, komp díját fedezték belőle, továbbá a mérnökök a birtokvázlatok elkészítésénél a coquille papír felragasztását és préselését, a szelvénylapok kifizetését.

24 A téli hat hónapban folyósították, ebből lehetett gyertyát venni.

25 Ha háromszögeléshez rendelik, akkor kifizetésnél négyzetmérföldenként 15 forintot kap pótlékként.

26 Ha háromszögeléshez rendelik, akkor kifizetésnél négyzetmérföldenként 15 forintot kap pótlékként.

27 Ha háromszögeléshez rendelik, akkor kifizetésnél négyzetmérföldenként 15 forintot kap pótlékként.

A táblázat adatait soronként és oszloponként az alábbi megjegyzések egészítik ki:

2C: Összege az aligazgatóhoz tartozó felügyelőségek számától (3–6 felügyelőség) függött.

3–5C: A melléjük beosztott segédek írószerszükségletét is ebből kellett fedezni.

1D: Minden évben a Pénzügyminisztérium (= PM) határozta meg, és részletekben, negyedévente folyósították április 1-jétől kezdődően. Két – egy nyári és egy téli – ellenőrző körút költségeit kellett belőle fedezni.

2D: Minden évben a PM határozta meg, és részletekben, havonta folyósították április 1-jétől kezdődően. Négy – két nyári és két téli – ellenőrző körút költségeit kellett belőle fedezni. Ha a felügyelőségek téli központja az aligazgatóság székhelyén volt, akkor nem járt az aligazgatónak utazási átalány a téli hónapokra.

3–5D: Minden évben a PM határozta meg, és részletekben, havonta folyósították április 1. és október vége között. Ha a helyszíni munka májusban kezdődött, akkor csak májustól, csak a helyszíni munka hónapjaira kapták. Nemcsak az ellenőrző körutak kiadásait, hanem minden szolgálati utazás költségeit is fedezhették belőle.

7–8B: A 185, illetve 96 forintot téli munkaszakaszra kapták, kivéve a házasok vagy családos özvegyemberek, akik a nyári hónapokban is. Különben a téli központi irodába érkezés napjától annak a hónapnak a végéig, amikor elindultak a helyszíni munkára. Ha az a hónap első napjára esett, akkor az előző hónap végéig. A havi 8, illetve 5 Ft-ot a helyszíni munka idején: április 15-től október végéig egy állandó állomáshely (Standquartier) fenntartására kapták.

9–12C: A melléjük beosztott segédek írószerszükségletét is ebből kellett fedezni. Az igazgatósági irodába beosztott mérnökök nem kaptak írószerátalányt.

9–12E: Akkor kapott nagyobb összeget, ha egy vagy két segéddel dolgozott, illetve egy segéddel és egy gyakornokkal. Ha határleírásnál dolgozott, akkor 10 forint 50 krajcárt kapott.

13C: Csak az asztalvezetők kapták, a melléjük beosztott segédek írószerszükségletét is ebből kellett fedezni.

13E: Csak az asztalvezetők kapták, összege attól függően változott, hogy egy vagy két segéddel dolgoztak, illetve egy segéddel és egy gyakornokkal. Tapasztalt asztalvezető 10 forint 50 krajcár pótlékban részesült.

A műszaki személyzetet mindig a munkálatok idejére, ideiglenesen alkalmazták. Az 1866. évi szabályzatban már a végkielégítésre is kitértek. Az alkalmazottak tízéves szolgálati idő után kaptak végkielégítést elbocsátás esetén. Szintén tíz év szolgálati idő után lehetett a kegydíjat igényelni munkaképtelenség esetén. A kegydíjat a nyugdíjas elhalálása után a hozzátartozóknak folyósították. A kegydíj megítéléséig segílyt, támogatást kaphattak a kérelmezők. Ekkor a kérelmet a Pénzügyminisztériumnak kellett benyújtani, az országos pénzügyigazgatóság javaslatával. A kegydíj mértékének megállapításánál aapidíjak éves összegének kétharmadát vették alapul.

Az írószerátalányból kellett megvásárolni a festékeket, tusokat, ceruzákat, csomagolópapírokat stb., de a rajz-, a coquille és a nyomdai papírok, valamint a skiccpauszok beszerzéséről központilag gondoskodtak.

A helyettesítésekről is részletesen rendelkezett a szabályzat. Aapidíjak nem változtak, ha például egy felügyelő helyettesített aligazgatót, csak az átalányokban volt változás. Az előbbi példánál maradva: a felügyelő megkapta az aligazgató írószerátalányát, de elesett a világítási átalánytól.

A kataszternél továbbra sem volt fizetett szabadság. A szabadság idejére csak a lakpénzt folyósították. Például az is fizetés nélküli szabadságot jelentett, ha a kataszteri hivatalnoknak tanúként kellett megjelennie a bíróságon. Betegszabadság orvos által igazolt betegség esetén járt, az alkalmazott egy hónapig megkapta aapidíját, a pótlékokat és a lakpénzt, bár a pótlékokat csak annak a hónapnak a végéig, amikor a betegség fellépett. Hosszabb ideig tartó betegség esetén a Pénzügyminisztérium még 14 nappal meghosszabbíthatta a betegszabadság idejét. Még hosszabb ideig húzódó betegség esetén a Pénzügyminisztériumtól lehetett támogatást, segílyt kérvényezni. A kórházi ápolásapidíját a kataszteri alaptól

fedezhette a kataszteri szervezet, az alkalmazott kataszteriapidíjának beszüntetése mellett, ha az ápolásiapidíj alacsonyabb összeg volt, mint aapidíj. Ehhez hat hónap erejéig nem volt szükség felsőbb engedélyezésre.

Betegszabadság idején a hivatalnokok segélyért folyamodhattak, egy évben maximálisan 100 forintban részesülhettek, amit az országos pénzügyigazgatóságok fizettek ki számukra. Nagyobb összegről vagy többszöri segélyről a Pénzügyminisztérium döntött. Aktív hivatalnokok halálesete után utódaik még egy hónapig megkaphatták az elhunytapidíját, ennek engedélyezése az országos pénzügyi hivatalok hatáskörébe tartozott.

A jutalmakról a Pénzügyminisztérium döntött, a korábbi szabályzatokban is szereplő szempontok figyelembevételével.

Az új szabályzat lehetővé tette kincstári mérőműszerek és -eszközök ingyenes kölcsönz-

sét. A litográfiai intézet készletéből kaphattak műszereket a háromszögelő mérnökök, a felmérési felügyelők és az asztalvezetők az aligazgatóságon vagy a térképtáron keresztül, ezeket sértetlen állapotban kellett visszaszolgáltatniuk. A mérnökök többsége vásárlás vagy meghatározott áron történő kölcsönzés útján tudott mérőműszerhez jutni. A vásárlásnál részletfizetésre is volt lehetőség.

Megállapítható, hogy a szabályzatokban körvonalazott bértáblázat nem zárt, hanem inkább nyitott bérrendszer volt, amely az érdemeken alapuló javadalmazást és előrejutást tette lehetővé. Elsősorban iránymutatóként szolgált, és a gyakorlatban rugalmasan változott az igényeknek és lehetőségeknek megfelelően. A változások – például az 1866. évi szabályzat esetében – évekkel később jelentek meg írott, nyomtatásban közreadott formában.

KK. Katastral-Vermessung
in
aber alle Katastral-Gebühren der nachstehenden Angehörigen usw. über die hievon zurück zu haltenden Abzüge. Denn die zu erfolgenden baren Einzahlungen

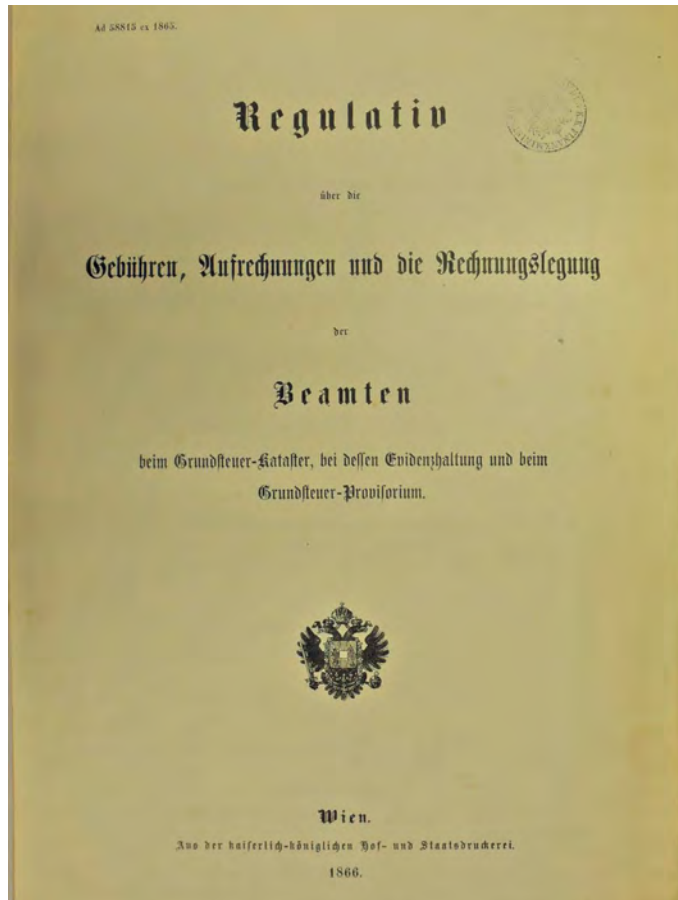
Unter Direction
des Inspecteurs

21. 1. 57

Gebühren-Verzeichniß für den Monat Januar 1857

Posten Brillagen	Der Recipienten		Katastral-Gebühren in Conventione - Kreuzer										Summe nach		Zusammen		Ers. Brutto		Anmerkung		
	Namen	Brillagen	Grundbesitz	Grundbesitz	Grundbesitz	Grundbesitz	Grundbesitz	Grundbesitz	Grundbesitz	Grundbesitz	Grundbesitz	Grundbesitz	Grundbesitz	Grundbesitz	Grundbesitz	Grundbesitz	Grundbesitz	Grundbesitz		Grundbesitz	
Geometrische Gebühren																					
V. Schätzungsg.																					
1	Amund Senoff	1	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	
2	Stanger's Herwald	2	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	
3	And. Kalmay	3	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	
4	Adam Rosenthal	4	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	
5	Math. Rosenthal	5	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	
6	Jörg Seab	6	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	
7	Johann Rosenthal	7	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	
		Summe 4974		5700		5700		5700		5700		5700		5700		5700		5700		5700	

■ A nagyváradi adókerület első becslójárása mérnökeinek fizetési kimutatása, 1853 január (MNL OL, E 344 1. d.)

■ Az 1866. évi bérszabályozás címlapja (ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. 532. 1866/2389.)

II. Taggelder.

§. 18.

Die Taggelder der Katastralbeamten werden in monatlichen nachfälligen Raten gegen gestämpelte Quittungen erfolgt und bestehen:

A. Bei der Vermessung:

a)	für einen Vermessungs-Director	in täglich	7 fl. 35 fr.
b)	„ „ „ Unterdirector	„	6 „ 30 „
c)	„ „ „ Inspector I. Cl.	„	5 „ 25 „
d)	„ „ „ „ II. „	„	4 „ 20 „
e)	„ „ prov. Vermessungs-Inspector	in	
	täglich	3 „	65 „
f)	für einen Trigonometer I. Classe	in täglich	4 „ 20 „
g)	„ „ „ II. „	„	3 „ 15 „
h)	„ „ Trigonometer-Adjuncten	„	2 „ 10 „
i)	„ „ Geometer I. Classe	„	3 „ 15 „
k)	„ „ „ II. „	„	2 „ 80 „
l)	„ „ „ III. „	„	2 „ 45 „
m)	„ „ „ IV. „	„	2 „ 18 „
n)	„ „ Vermessungs-Adjuncten I. Classe		
	in täglich	1 „	40 „
o)	für einen Vermessungs-Adjuncten II. Classe		
	in täglich	1 „	20 „
p)	für einen Vermessungs-Adjuncten III. Classe		
	in täglich	1 „	— „

1*

■ A napidíjak az 1866. évi bérszabályozásban (ÖStA, FHKA NHK Katasterabt. 532. 1866/2389.)